

24 maj 2024
Utbildningsdepartementet
Ert dnr: U2024/00641
Vårt dnr: 5, u2024, 6/yb

Studieförbundens yttrande över Utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi

Studieförbunden står för fri bildning i hela landet. Utöver den breda folkbildningen bedriver flera studieförbund olika utbildningsverksamheter, där komvux och sfi förekommer på flera platser i landet. Även när studieförbunden bedriver utbildningsverksamhet används folkbildningens metoder som kännetecknas av interaktivitet och deltagarstyrning.

Studieförbunden har fram till 2024 bedrivit folkbildning inom *Svenska från dag ett*, en riktad folkbildningsinsats som gav kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället till asylsökande och vissa nyanlända invandrare. I verksamheten deltog både personer som inte hade rätt till sfi, såsom asylsökande och ukrainare, och personer som behövde särskilt stöd som inte erbjuds inom sfi. *Svenska från dag ett* hade goda resultat hos målgruppen, som bland annat verkar ha fått en snabbare genomströmning genom sfi, och ibland kunnat avstå sfi helt¹.

Studieförbunden svarar på remissen utifrån sin roll som utbildare i svenska språket, både inom sfi och inom folkbildningen.

Inledning

Studieförbunden är generellt positiva till att tydligare krav ställs på elever i sfi, då det idag kan saknas incitament att fullfölja utbildningen. De nuvarande reglerna är otydliga och godtyckliga, och tolkas olika i olika kommuner.

Studieförbunden ifrågasätter dock att enbart högre krav skulle förbättra måluppfyllelsen, om inte individens förutsättningar för att klara utbildningen också förbättras.

¹ Folkbildningsrådet 2023, *Folkbildning med asylsökande 2022*, s. 33. Länk: [Folkbildning med asylsökande 2022 \(folkbildningsradet.se\)](https://www.folkbildningsradet.se/med-asylsokande-2022)

Studieförbunden ifrågasätter därför att en tidsgräns för sfi är meningsfull om det inte samtidigt görs andra insatser för att förbättra kvaliteten och öka stödet till elever i sfi. Studieförbunden saknar flera av KLIVA-utredningens förslag i regeringens utkast till lagrådsremiss. Här bör förslagen om ett kommunalt språkansvar särskilt nämnas, liksom mer generösa regler för förlängning, och möjligheten till fler utbildningstimmar och annat stöd till den elev som så behöver. Enbart en handlingsplan och en tidsbegränsning av tillgången till sfi är inte tillräckligt för att öka måluppfyllelsen.

Studieförbundens erfarenhet är att de elever som har en högre utbildningsnivå redan i nuvarande system klarar sfi på kortare tid än tre år. En tidsgräns är i praktiken bara relevant för elever som har kort eller ingen utbildningsbakgrund, eller andra särskilda behov. För dessa elever är tillgången till olika stöd avgörande för att klara sfi, med eller utan tidsgräns.

Erfarenheten från *Svenska från dag ett* visade att måluppfyllelsen kan öka om undervisningen integreras med olika stöd som anpassas efter deltagarnas behov. Detta kan vara särskilt viktigt till exempel för personer med kort utbildning, inlärningssvårigheter, psykisk ohälsa eller vissa funktionsnedsättningar. Det är också just dessa grupper som riskerar att bli kvar i sfi under lång tid utan att uppnå kunskapskraven. Studieförbundens erfarenhet är att måluppfyllelsen i sfi kan öka om elever samtidigt får andra kunskaphöjande insatser. Den som aldrig hållit i en penna för att skriva, har inte heller gjort det för att teckna. Studieförbunden kan förutom att utbilda i svenska också bidra med folkbildning i helt andra ämnen för personer som är nya i Sverige, t.ex. inom föreningsliv och kultur. Detta holistiska arbetssätt underlättar både språkinläring och etablering i Sverige².

Studieförbunden har noterat det uppdrag som nyligen (18 april) har getts till Skolverket avseende kurser, delkurser och verksamhetspoäng i sfi. Vi uppfattar att uppdraget kan få betydande påverkan på förslaget om tidsbegränsning som ligger i lagrådsremissen. Det är angeläget att denna påverkan belyses i det fortsatta arbetet med förslaget.

6.4 Rätten till sfi ska gälla i tre år

Studieförbunden avstyrker regeringens förslag om att sänka tidsgränsen för rätt till sfi från KLIVA-utredningens förslag på fyra år till tre år. KLIVA-utredningens förslag är välmotiverat och Studieförbunden ser inga skäl att sänka tidsramen eftersom det inte finns anledning att tro att det skulle förbättra möjligheterna för eleverna att klara sfi. I praktiken kan möjligheten till förlängning komma att utnyttjas i så stor utsträckning att en alltför kort tidsgräns blir verkningslös. Med en omfattande användning av undantag från huvudregeln om tre år ökar risken för att regelverket tillämpas på olika sätt av olika huvudmän, med bristande likvärdighet som följd.

² Dahlstedt, Magnus & Fejes, Andreas (red.) (2021). *Utbildning i migrationens tid: viljor, organisering och villkor för inkludering*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Studieförbunden anser att förslaget behöver förtydliga vilket annat stöd som ska erbjudas den elev som inte klarat kunskapskravet för sfi efter att tidsfristen löpt ut, eller som av någon annan anledning förlorar rätten till sfi. Studieförbundens erfarenhet är att de personer som inte klarat sfi under fyra år behöver andra insatser än sfi, såsom arbetsträning, subventionerade anställningar, studiemotiverande verksamhet, eller annan insats. Studieförbunden anser att sådant stöd ska erbjudas.

Studieförbunden avstyrker regeringens förslag om att korta ned den möjliga tiden för förlängning från utredningens ett år till sex månader. *Studieförbunden saknar* KLIVA-utredningens förslag om att tidsgränsen automatiskt ska förlängas om eleven exempelvis arbetar eller är föräldraledig, som inte finns med i regeringens förslag. Sfi är en av få skolformer som har undervisning året om utan paus. Samtidigt ger sfi-studier inte rätt till studiestöd och elever kan med goda skäl behöva arbeta utöver studierna, ofta i oförutsägbara timanställningar. Dessutom har många sfi-elever mycket i sitt privatliv att ordna, såsom boende via olika korttidskontrakt, tillfälliga timanställningar, och skolgång för sina barn. Det finns alltså goda skäl till att sfi-elever avbryter utbildningen, som inte innebär att de inte vid ett senare tillfälle kan avsluta den med goda resultat.

Studieförbunden avstyrker regeringens förslag att tidsfristen inte ska kunna förlängas efter att den löpt ut. Förutsättningarna för att studera med goda resultat kan i stor utsträckning påverkas av elevens livssituation. Detta kan illustreras av skillnaden mellan dagtids- och kvällsstudier i exempelvis Stockholms stad, där dagtidsstudier motsvarar 17,5 timmar i veckan och kvällstid 5 timmar i veckan. Givet dessa skillnader, och att sfi-elever typiskt har krävande livssituationer, kan förutsättningarna för att klara sfi förändras efterhand. Möjligheten att återuppta studier vid ett senare tillfälle i livet bör därför kvarstå.

Sammanfattningsvis anser studieförbunden att KLIVA-utredningens förslag om att tidsgränsen bör vara fyra år, att tiden ska kunna förlängas i ett år i taget, och att tiden ska kunna förlängas även efter att den löpt ut, framstår som mer ändamålsenliga än regeringens förslag.

8. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Studieförbunden har inga synpunkter på avsnitt 8.

För branschorganisationen Studieförbunden i samverkan

David Samuelsson
Generalsekreterare